

Innst. S. nr. 224

(2000-2001)

Innstilling fra næringskomiteen om tiltak mot kugalskap, tiltak overfor Q-meieriene og tiltak innenfor reindriftsnæringen

St.prp. nr. 52 (2000-2001)

Til Stortinget

1. Sammendrag

Landbruksdepartementet legger i proposisjonen fram forslag om endringer under enkelte kapitler og poster i statsbudsjettet for 2001. I tillegg fremmes det forslag om endrede målpriser.

1.1 Tiltak mot kugalskap

Det foreslås ekstra bevilgning i statsbudsjettet 2001 for å dekke kostnader forbundet med det utvidete overvåkings- og kontrollprogrammet for kugalskap (BSE), samt forslag om endringer i inneværende jordbruksavtale som kompensasjon for kostnadsøkninger i jordbruket som følge av tiltakene mot kugalskap.

Utviklingen av kugalskap i Europa har utløst behov for å treffe mange og raske beslutninger både i EU og i Norge. I juli i fjor la EUs vitenskapelige styringsgruppe fram en rapport som plasserte Norge i den beste klassen av de 25 land som ble vurdert når det gjelder sannsynligheten for å finne BSE-smitte i dyrepopulasjonen. Etter dette tidspunktet er sikkerhetsnivået øket ytterligere. Overvåkings- og kontrollprogrammet for BSE er utvidet fra januar 2001. Regjeringen har vedtatt å følge EUs beslutning når det gjelder utvidelse av overvåkingsprogrammet for BSE, der programmet utvides fra planlagte 2 100 storfe i 2001, til om lag 9 400 storfe med virkning fra 1. januar 2001. Sammen med gjennomføring av øvrige kontroll- og infrastrukturtiltak gir dette et økt bevilgningsbehov på 33,4 mill. kroner i forhold til saldert budsjett 2001.

I EUs vedtak om å utvide testingen, legges det også opp til å teste alle storfe eldre enn 30 måneder etter 1. juli 2001. For Norge vil evt. gjennomføring av fullt testprogram fra 2. halvår 2001 innebære testing av ca. 110 000 dyr pr. år, en økning på 100 000 dyr i forhold til første halvår 2001. Økningen er kostnadsberegnet til om lag 35 mill. kroner for andre halvår 2001, i tillegg til den foreslåtte bevilgningsøkningen på 33,4 mill.

kroner for 2001. Kostnadsøkningen på 35 mill. kroner berører ikke jordbruksavtalen direkte, og vil bli foreslått dekket over statsbudsjettet utenom avtalen. Det vurderes hvorvidt disse kostnadene skal dekkes inn gjennom innkreving av gebyr, og Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget når det gjelder finansiering av denne delen av testprogrammet. Endelig vedtak om full testing vil bli tatt senere når en vet mer om hvilke tiltak som settes i verk i våre naboland.

Det ble gjennomført ekstraordinære jordbruksforhandlinger på bakgrunn av den situasjonen som har oppstått med hensyn til faren for kugalskap og behov for tiltak for å sikre forbrukertryggheten. Forhandlingene berører bare inneværende avtaleperiode, som utløper 30. juni 2001, og omhandler kompensasjon for virkninger av forskriften "Midlertidig forbud mot animalske proteiner i fôr til produksjonsdyr", fastsatt 22. desember 2000, og evt. kostnader for jordbruket som følger av det testprogram for storfe som settes i verk. Virkninger for kommende avtaleperiode (1. juli 2001-30. juni 2002) vil en komme tilbake til i de ordinære jordbruksforhandlingene til våren 2001.

Jordbrukets krav og statens tilbud ble lagt fram i møte 30. januar 2001, og partene kom fram til en forhandlingsløsning i møte fredag 2. februar. Ut fra en helhetsvurdering er det lagt til grunn en kostnadsøkning på 100 mill. kroner for inneværende avtaleperiode, inkludert overgangskostnader. Dette innebærer at kjøttbeinmjøl løpende destrueres/brennes. Partene er enige om at kompensasjon gis primærprodusentene gjennom endringer i virkemidler på jordbruksavtalen.

Avtalen innebærer at kostnadsøkningen dekkes ved at 42 mill. kroner hentes ut i markedet gjennom økte målpriser på svinekjøtt, egg og fjørfekjøtt for avtaleåret 2000/2001. I disse produksjonene øker prisen på kraftfôr mest pga. at kjøttbeinmjøl forbyes og erstattes med dyrere fôrslag. Videre foreslås storfe-, svin- og

sauekjøttprodusenter kompensert gjennom økte satser for tilskudd pr. dyr innenfor en ramme på 43 mill. kroner, ved omdisponering av bevilgningen på inneværende jordbruksavtale. Næringen dekker selv 15 mill. kroner.

Jordbrukets organisasjoner har i en ensidig protokoll av 2. februar 2001 framholdt at de mener det umiddelbart bør innføres et forbud mot import av levende storfe fra land der det er påvist kugalskap.

1.2 Tiltak overfor Q-meieriene

Stortinget har lagt vekt på at det må sikres en reell konkurranse innen melkesektoren, både i forbindelse med Stortingets behandling av St.meld. nr. 19 (1999-2000) Om norsk landbruk og matproduksjon og ved behandlingen av jordbruksoppgjørene de siste årene. Det er ut fra dette et ansvar for staten å legge rammebetingelser som gir et reelt grunnlag for konkurranse i denne sektoren. Det er tidligere foretatt endringer i markedsordningen for melk for å bidra til en slik konkurranse. Senest ved jordbruksoppgjøret 2000 ble det foretatt endringer i prisutjevningsordningen for melk, jf. St.prp. nr. 82 (1999-2000).

Til tross for de endringer og tiltak som er satt i verk for å sikre en reell konkurranse, viser det seg at Q-meieriene har store problemer med å oppnå lønnsom drift. Dette har nå medført et behov for øyeblikkelig oppfølging dersom den konkurransen som i dag er etablert i markedet, ikke skal forsvinne. Etter drøftinger med Norges Bondelag, Norsk Bonde- og Småbrukarlag og Q-meieriene 13. februar 2001 vil Landbruksdepartementet foreslå at følgende midlertidige ordning etableres:

- Det særlige tilskuddet for små konsummelkmeierier økes som en midlertidig ordning fram til 1. januar 2003 for eksisterende meierier. Det gis 75 øre pr. liter for mengde behandlet melk inntil 5 mill. liter og 80 øre pr. liter for mengde behandlet melk mellom 5 og 10 mill. liter.
- (NILF) Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning sammen med aktuelle samarbeidspartnere gis i oppdrag å foreta en utredning om forutsetningene for å etablere konkurranse i melkemarkedet generelt og i konsummelkmarkedet spesielt. Det etableres en referansegruppe for utredningen, som avgis innen 1. juli 2002.
- Rammevilkårene for konsummelk i markedsordningen for melk vurderes på nytt i god tid før den midlertidige ordningen opphører 1. januar 2003.
- Den midlertidige ordningen gis tilbakevirkende kraft til 1. juni 1999.
- Q-meieriene rapporterer løpende til Statens Landbruksforvaltning sin utbetalingspris til produsent.

Den midlertidige ordningen innføres under forutsetning av at:

- Gardsmeieriene/Jæren Gardsmeieri trekker retts-saken selskapet anla mot staten ved Landbruksdepartementet i januar 1999.
- Gardsmeieriene/Jæren Gardsmeieri trekker klagesakene av 18. desember 2000 vedr. krav om innbetaling av utjevningsavgifter for perioden 1. juni 1999-30. juni 2000.

Landbruksdepartementet foreslår på denne bakgrunn og etter drøftinger med Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag at bevilgningen på kap. 1150 post 73, Pristilskudd, økes med 20 000 000 kroner for 2001, for å dekke den midlertidige tilleggsordningen for Q-meieriene for 2001.

1.3 Ekstraordinær støtte etter store tap og produksjonssvikt i reindriften i deler av Øst-Finnmark, Vest-Finnmark og Troms reinbeiteområder

Landbruksdepartementet legger i proposisjonen fram forslag om bevilgning på 20 mill. kroner til ekstraordinær støtte etter store tap og produksjonssvikt i reindriften innen deler av Øst-Finnmark, Vest-Finnmark og Troms reinbeiteområder, med forslag om økning av bevilgningen på statsbudsjettet for 2001 under kap. 1151.

Gjennom en rekke skriftlige henvendelser fra siida-grupper og reinbeitedistrikt i Finnmark, fra Norske Reindriftsamers Landsforbund (NRL), Sametinget, Fylkesmannen i Finnmark samt ordførerne i Karasjok og Kautokeino til flere departement, er det meldt om krise for store deler av reindriften i Finnmark. NRL og Sametinget har også meldt at reindriften i deler av Troms er i en tilsvarende situasjon.

Både i Finnmark og Troms har store mengder snø, ising og sein vår skapt ekstremt vanskelige beiteforhold med store tap gjennom vintrene 1997/1998 og 1999/2000. I deler av Finnmark må disse reintapene også settes i sammenheng med overbeitingen innen lavbeiteområdene som har pågått over mange år. Ved siden av det akutte ved beitekrisen står man derfor også overfor en generell underernæring som kronisk tapsårsak. Dette forsterker virkningen av akutte beitekriser og øker samtidig risikoen for rovdyrtpap og sykdom med dødelig utgang.

Den akutte tapssituasjonen har medført produksjonstap med påfølgende store økonomiske problemer for reindriftsfamilier i deler av Finnmark og Troms. Regjeringen er bekymret for de ringvirkninger dette kan få for livssituasjonen og de kulturelle forholdene innen reindriftsmiljøene, og mener at situasjonen krever strakstiltak med ekstraordinær støtte. Støtten skal settes inn overfor driftsenhetene i de distriktene som er sterkest rammet, og da koblet opp mot de siste årenes produksjonssvikt i næringen - uavhengig av årsaksforhold. Nærmere retningslinjer for støtteordningen skal utarbeides av Landbruksdepartementet i samråd med Finansdepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet og Miljøverndepartementet, samt NRL og Sametinget.

2. Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Erling Brandsnes, Gunnar Breimo, Mimmi Bæivi, Karin Kjølmoen, Kjell Opseth og Rita Tveiten, fra Kristelig Folkeparti, Randi Karlstrøm og Jon Lilletun, fra Høyre, Ansgar Gabrielsen og Ivar Kristiansen, fra Fremskrittspartiet, Øystein Hedstrøm, fra Senterpartiet, lederen Morten Lund, fra Venstre, Leif Helge Kongshaug, og representanten Terje Knudsen, ser at det er behov for endringer under enkelte kapitler og poster for statsbudsjettet for 2001 og er enig i Regjeringens forslag om tiltak mot kugalskap og tiltak overfor Q-meieriene.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og representanten Terje Knudsen, mener også at det er behov for endringer under kap. 1151 for statsbudsjettet for 2001 og er enig i Regjeringens forslag til tiltak innenfor reindriftsnæringen.

Tiltak mot kugalskap

Komiteen er innforstått med at ekstrebevilgningene skal gå til å dekke kostnader forbundet med det utvidede overvåkings- og kontrollprogrammet mot kugalskap (BSE). Og at forslaget innebærer endringer i inneværende jordbruksavtale som kompensasjon for kostnadsøkninger i jordbruket som følge av tiltakene mot kugalskap.

Komiteen har merket seg at det sannsynligvis vil skje en utvidet testing av alle storfe eldre enn 30 mnd.

Komiteens flertall, alle unntatt Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, er innforstått med at etter 1. juli 2001 vil Regjeringen komme tilbake til Stortinget når det gjelder hvordan disse eventuelle nye utgiftene skal dekkes.

Flertallet legger vekt på at det er gjennomført ekstraordinære jordbruksforhandlinger på bakgrunn av den situasjonen som har oppstått med hensyn til faren for kugalskap og behov for tiltak for å sikre forbrukertryggheten.

Flertallet har merket seg at partene ble enige om dekningsmåte for kostnadsøkningen.

Flertallet ser at jordbrukets organisasjoner har en ensidig protokoll hvor de mener at det bør innføres et forbud mot import av levende storfe fra land der det er påvist kugalskap.

Flertallet er innforstått med at avtalen berører bare inneværende avtaleperiode som utløper 30. juni 2001.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre vil vise til sitt primære standpunkt om at Staten må bære det fulle ansvar som følger av stortingsflertallets liberalisering av handel med levende dyr på 90-tallet. Både veterinærmyndigheter og landbruksorganisasjonene

advarte mot en slik liberalisering nettopp av frykt for svekket dyrehelse og derigjennom økte kostnader til å bekjempe sykdommer vi har vært skjermet mot. Også forbrukerorganisasjonene har advart sterkt mot å liberalisere handelen med levende husdyr.

Disse medlemmer vil videre vise til at kugalskap er en sykdom hos storfe og muligens andre husdyr som sau, som en følge av uetiske landbrukspolitiske holdninger der hensynet til kostnadseffektivitet og billigst mulig mat har gått på bekostning av hensynet til helsemessige aspekter både hos dyr og mennesker. Disse medlemmer vil vise til at over 100 mennesker til nå har mistet livet som en følge av den menneskelige varianten av kugalskap.

Disse medlemmer vil videre vise til at Norge er i en særstilling i forhold til status på kugalskap, og EUs vitenskapelige komité har konkludert med at det er svært liten risiko for at det finnes kugalskap i Norge. Disse medlemmer mener at Norges spesielt gode status på dette området best kan ivaretas gjennom et midlertidig forbud mot import av levende storfe og annet risikomateriale, og vil vise til Innst. S. nr. 160 (2000-2001) med forslag om å innføre midlertidig forbud mot import av levende storfe. Disse medlemmer er overbevist om at et slikt forbud både ville ha vært effektivt og kostnadsbesparende. Disse medlemmer er kjent med at et flertall i Stortinget avviste et slikt forslag, jf. Innst. S. nr. 160 (2000-2001), og at Regjeringen i den foreliggende proposisjonen i stedet foreslår inndekning på andre tiltak som til sammen vil beløpe seg til henimot 70 mill. kroner bare i år 2001. Disse medlemmer er kjent med at jordbruksorganisasjonene og staten har kommet frem til en avtale om hvordan utgiftene til disse tiltakene skal dekkes inn inntil en ny jordbruksavtale foreligger, og vil derfor slutte seg til dette. Disse medlemmer mener ut fra sitt primære standpunkt at ytterligere kostnader ikke må belastes produsenter eller konsumenter, og at disse i fremtiden må dekkes 100 pst. over statsbudsjettet.

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet og representanten Terje Knudsen viser til at tiltakene finansieres ved en omdisponering av bevilgningen på inneværende jordbruksavtale med 43 mill. kroner og 15 mill. kroner i egenandel fra næringen, mens forbrukerne må ut med 42 mill. kroner i økte priser på svinekjøtt, egg og fjørfekjøtt. Disse medlemmers primære syn er at de samlede kostnader for tiltakene mot kugalskap skal finansieres over statsbudsjettet. Disse medlemmer har imidlertid registrert at partene har kommet til enighet om kostnadsdekningen og vil på denne bakgrunn ikke fremme bevilgningsforslag.

Tiltak overfor Q-meieriene

Med bakgrunn i Stortingets ønske om rammebetingelser som gir et reelt grunnlag for konkurranse er komiteen enig i at det gis en tilleggsbevilgning for budsjettåret 2001.

Komiteen har notert seg at til tross for de endringer og tiltak som er satt i verk for å sikre en reell konkurranse har Q-meieriene hatt store problemer med å oppnå lønnsom drift.

Komiteens flertall, alle unntatt Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, har merket seg at det er behov for øyeblikkelig oppfølging slik at den konkurransen som i dag er etablert i markedet, ikke skal forsvinne.

Flertallet legger vekt på at saken har vært drøftet mellom Landbruksdepartementet, Norges Bondelag, Norsk Bonde- og Småbrukarlag og Q-meieriene.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre har merket seg at meieriene som utgjør Q-meieriene har hittil kommet med produkter hvor det er store skaleulemper ved en så liten produksjon som de har. De tiltak som nå iverksettes overfor de eksisterende aktører, må anses som ekstraordinære.

Disse medlemmer mener at dagens system med prisutjevning etter melkeanvendelse utgjør en viktig del av det landbrukspolitiske system for melkesektoren. Ordningen må omfatte alle aktører, og den må gi mest mulig like vilkår for alle aktører ved at de har de samme utjevningsavgifter og tilskudd å forholde seg til. Disse medlemmer ser dette som helt avgjørende for at konkurransen mellom aktørene fremover skal skje på reelle og likeverdige vilkår.

De midlertidige forslagene som foreslås overfor Q-meieriene har vært drøftet med Norges Bondelag og Norges Bonde- og Småbrukarlag. Disse medlemmer har merket seg at de har tatt de tiltak som Land-

bruksdepartementet har funnet det nødvendig å iverksette, til etterretning.

Ekstraordinær støtte etter store tap og produksjonssvikt i reindriften i deler av Øst-Finnmark, Vest-Finnmark og Troms reinbeiter

Med bakgrunn i den spesielle situasjonen som har oppstått etter store tap og produksjonssvikt i reindriften innen deler av Øst-Finnmark, Vest-Finnmark og Troms reinbeiteområder er komiteens flertall, alle unntatt Fremskrittspartiet og representanten Terje Knudsen, enig i at det gis en tilleggsbevilgning for inneværende budsjettår.

Flertallet deler Regjeringens bekymring for de ringvirkningene rovdyr og beitesituasjonen kan få for livssituasjonen og de kulturelle forholdene innen reindriftsmiljøene.

Flertallet vil fremheve at retningslinjer for støtteordningen skal utarbeides av Landbruksdepartementet i samråd med Finansdepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet og Miljødepartementet, samt NRL og Sametinget.

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet og representanten Terje Knudsen viser til partiets merknader i de årlige reindrifftsavtaler - jf. senest Innst. S. nr. 216 (1999-2000) - hvor disse medlemmer lenge har påpekt at avtalene ikke inneholder bidrag som kan løse de reelle problemene i reindriftnæringen. Disse medlemmer mener at den foreslåtte bevilgning ikke vil bidra til å løse de miljømessige, dyrevernmessige eller driftsmessige problemer. Disse medlemmer vil på denne bakgrunn motsette seg den foreslåtte tilleggsbevilgning.

3. Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

I

I statsbudsjettet for 2001 gjøres følgende endringer:

Kap.	Post	Formål	Kroner
Utgifter:			
1107	01	Statens dyrehelsetilsyn Driftsutgifter, forhøyes med fra kr 176 788 000 til kr 191 888 000	<u>15 100 000</u>
1110	01	Statens landbrukstilsyn Driftsutgifter, forhøyes med fra kr 90 819 000 til kr 91 819 000	<u>1 000 000</u>
1112	50	Forvaltningsstøtte, utviklingsoppgaver og kunnskapsutvikling m.m. Forvaltningsstøtte og utviklingsoppgaver, Veterinærinstituttet, forhøyes med fra kr 91 645 000 til kr 104 245 000	<u>12 600 000</u>
1114	01	Statens næringsmiddeltilsyn Driftsutgifter, forhøyes med fra kr 174 470 000 til kr 179 170 000	<u>4 700 000</u>

Kap.	Post	Formål	Kroner
1150		Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.	
	73	Pristilskudd, <i>overslagsbevilgning</i> , forhøyes med fra kr 1 727 370 000 til kr 1 747 370 000	<u>20 000 000</u>
	74	Direkte tilskudd, <i>kan overføres</i> , forhøyes med fra kr 6 758 524 000 til kr 6 771 524 000	<u>13 000 000</u>
1151		Til gjennomføring av reindrifftsavtalen	
	76 (ny)	Ekstraordinær støtte etter store tap og produksjonssvikt i reindriften, bevilges med	<u>20 000 000</u>
Inntekter:			
4150		Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.	
	81 (ny)	Refusjon fra Lager- og tørkefondet, bevilges med	<u>13 000 000</u>

II

Stortinget samtykker i at målpriser fastsatt i henhold til jordbruksavtalen for perioden 1. juli 2000–30. juni 2001 for svinekjøtt, egg og fjørfeslakt endres slik:

Kap.		Kroner
1	Svinekjøtt Slaktegris kl. E (inntil 90 kg), økes med fra kr 23,77 pr. kg til 23,97 pr. kg	<u>0,20 pr. kg</u>
2	Egg Egg kl. A over 53 g, økes med fra kr 14,48 pr. kg til kr 14,63 pr. kg	<u>0,15 pr. kg</u>
3	Fjørfeslakt Kylling, oppb. 750–1 000 g uten innmat, økes med fra kr 27,25 pr. kg til kr 27,60 pr. kg	<u>0,35 pr. kg</u>

Oslo, i næringskomiteen, den 3. mai 2001

Morten Lund
leder

Karin Kjølmoen
ordfører

Kjell Opseth
sekretær